

Olkuski Okręg Rudny – obszar przemysłowy o niezwykłych walorach przyrodniczych

Fot. G. Szarek-Łukaszewska

Sesja jednodniowa. Prowadzący: prof. dr hab. Barbara Godzik (IB PAN), dr Monika Jędrzejczyk-Korycińska (UŚ), dr hab. Grażyna Szarek-Łukaszewska (IB PAN).

Region olkuski to główne miejsce występowania w Polsce rud cynku i ołowiu. Obszar w większości przekształcony przez człowieka, głównie w wyniku długoletniej działalności górniczej i hutniczej. Stężenia metali występują w podłożu w ponadnormatywnych stężeniach, a jednocześnie dzięki temu jest to jedyne w Polsce miejsce występowania muraw galmanowych. Wiele gatunków chronionych prawem występuje tu w bardzo licznych populacjach.

Opis trasy:

Stanowisko 1. Obszar Natura 2000 „Pleszczotka” w Bolesławiu koło Olkusza. Jest to najstarszy (ponad 130-letni) fragment muraw galmanowych wykształconych na hałdach pogórnich utworzonych w wyniku prac w odkrywce „Bolesław”, która na skalę przemysłową czynna była od XIX wieku do końca lat 80. XX wieku. W tym miejscu deponowane były odpady skalne z nadkładu i skał budujących złoża rud cynkowo-ołowiowych. Teren ten nie był nigdy rekultywowany, pokryty jest naturalną murawą.

Roślinność wkraczała tu powoli na drodze spontanicznej kolonizacji. 100-letnią murawę buduje blisko 100 gatunków roślin naczyniowych, w tym szereg gatunków prawnie chronionych. Najważniejszym z nich jest pleszczotka górską *Biscutella laevigata*, której występowanie ograniczone jest w Polsce do dwóch obszarów: niżowego na terenach metalonośnych w okolicy Olkusza oraz górskiego w wapiennych Tatrach Zachodnich. W murawie występuje ponad 60 gatunków porostów i 40 gatunków grzybów macromycetes.

Stanowisko 2. Obszar Natura 2000 „Armeria” – obejmuje tereny pogórnice w sąsiedztwie Zakładów Górniczo-Hutniczych „Bolesław”, największej w Polsce huty cynku w Bukowni. Na terenach tych prowadzono wydobycie galeny, galmanu i limonitu. Obszar obejmuje pogórnice tereny nierekultywowane oraz zrekultywowane pod koniec lat 90. XX w. W kilkudziesięcioletniej murawie powstałej w wyniku spontanicznej kolonizacji (najstarsza część obszaru) gatunkami panującymi są: *Armeria maritima* i *Festuca ovina*. Młodsze, nierekultywowane odpady pogórnice porastają słabo zwarte murawy z *Arabidopsis arenosa*, *Armeria maritima* i innymi gatunkami. Na tym stanowisku rosną 3 gatunki objęte ścisłą ochroną (*Carlina acaulis*, *Epipactis atrorubens*, *Epipactis helleborine*) i 2 objęte częściową ochroną (*Ononis spinosa*, *Frangula alnus*).

Stanowisko 3. Zwiedzanie interaktywnej ekspozycji „Kopalnia wiedzy o cynku” w Bukowni, przedstawiającej historię regionu i wydobywania kruszców, najpierw srebra i ołowiu, później cynku. Ekspozycja podzielona jest na kilka stref, m.in. „Parageneza minerałów”, „Górnictwo dawniej i dziś”. Przed budynkiem wystawowym prezentowanych jest maszyn górniczych z dawnych kopalni.

Stanowisko 4. Źródlika Centurii – stanowisko zastępcze dla *Cochlearia polonica* E. Fröhlich. – endemitu niżu polskiego. Jest to obecnie miejsce występowania najliczniejszej populacji warzuchy polskiej. Dawniej gatunek ten notowany był również licznie w sztolniach odwadniających kopalnie cynku. W wyniku zaprzestania działalności górniczej sztolnie wyschły, a gatunek ustąpił. Powrót do Krakowa we wczesnych godzinach wieczornych.